

УДК 378.011.3-051:004.738.5(043.3)

ОСВІТНЄ ІНФОРМАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ В СИСТЕМІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Володимир Шевченко

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

Анотація. Необхідність інноваційного розвитку навчально-виховного процесу вищого навчального закладу зумовлюється тим, що в сучасних умовах відбувається якісний розвиток соціокультурної динаміки суспільства, зростання темпів оновлення парадигм і технологій діяльності в усіх сферах суспільних відносин, зокрема в освіті.

Сьогодні все інтенсивніше в Україні впроваджується в життя дистанційна форма освіти. Основу освітнього процесу за дистанційної форми навчання складає цілеспрямована і контрольована інтенсивна самостійна робота студента, який навчається за індивідуальним розкладом, у зручному для нього темпі. Студенти самостійно обирають предмети з переліку курсів-модулів і формують таким чином свій індивідуальний навчальний план. Використання новітніх досягнень ОІС, сприяє інтеграції студента у світове інформаційне суспільство, що сприяє збільшенню частки високо і середньо кваліфікованих фахівців із відповідним рівнем освіти.

Ключові слова: *інформаційні технології, ОІС, ІКТ, компетентнісний підхід, інформаційна грамотність, фахові компетентності.*

Владимир Шевченко

**ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ИНФОРМАЦИОННАЯ СРЕДА
В СИСТЕМЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ
БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ТЕХНОЛОГИЙ**

Аннотация. Необходимость инновационного развития учебно-воспитательного процесса вуза обусловлена тем, что в современных условиях происходит качественное развитие социокультурной динамики общества, рост темпов обновления парадигм и технологий деятельности во всех слоях общественных отношений, в том числе в образовании.

Использование новейших достижений ОИС, способствует интеграции студента в мировое информационное общество, способствует увеличению доли высоко и средне квалифицированных специалистов с соответствующим уровнем образования.

Ключевые слова: *информационные технологии, ОИС, ИКТ, компетентностный подход, информационная грамотность, профессиональные компетентности.*

Vladimir Shevchenko

*EDUCATIONAL ENVIRONMENT INFORMATION SYSTEM
EXPERT TECHNOLOGY TRAINING FUTURE TEACHERS*

Abstract. The need for innovative development of the educational process of higher education due to the fact that nowadays there is a qualitative development of socio-cultural dynamics of society, the growth rate of renewal of paradigms and technologies in all areas of public relations, including in education.

Today more and more intense in Ukraine introduced a life remote form of education. The basis for the educational process of distance learning is purposeful and controlled intensive self-study student who learns on an individual schedule, at a convenient pace.

The main task of modern educational institution of higher education is to develop the whole person of the future teacher who seeks to maximize the realization of their capabilities, focused on self-development and self-education throughout the professional activity.

Output in solving this problem - to teach students to learn independently,

to acquire knowledge from various sources, how to acquire more assets types and independent work.

The transition of mankind to information society increases the quality requirements for professional staff. Established that is updated every three years. So, to the professional level of employees of any institution (institution) is not declining, but growing, they need at least once in two or three years to undergo retraining. Note that traditional forms of learning to cope with this difficult task, required a transition from the exchange of ideas and knowledge to share educational resources. In today's information society has entered a relatively long terms - distance learning. Its main purpose is to give anyone interested (regardless of where he lives and works) the possibility to obtain the necessary level of knowledge.

IKT development is the formation of a new system of education that can provide educational services to millions of people by reducing spending on education. It is designed to achieve these goals online education that can be defined as the education of the general population suffers through information resources on the Internet.

Therefore the use of OIS is the professional competence of the modern teacher of any subject as pedagogical problems of search and selection of necessary information for the study of any educational sector is largely dependent on the skills to use the Internet.

Keywords: *information technology, OIS, competence approach, information literacy and professional competence.*

Актуальність досліджень зумовлена особливим станом сучасної освіти як соціального інституту, що забезпечує професійну успішність молодій людині та її конкурентоспроможність на ринку праці; значним поширенням відкритих форм навчання, які характеризуються впровадженням, і використанням Інтернету, що детермінують

застосування продуктивних методів роботи з науковими, навчальними і методичними матеріалами; реалізацією концепції гуманістичної освіти, котра передбачає підготовку майбутнього фахівця, здатного до творчого, з позицій культури, підходу до освітньої та професійної діяльності; підвищенням міри суб'єктності та готовності до рефлексії викладачів, які працюють із студентами, в цілях кращого усвідомлення сенсу, змісту й методів своєї роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням створення й використання інформаційних освітніх ресурсів присвячені дослідження таких науковців, як В. Бикова, М. Жалдака, І. Кухаренко, Н. Морзе, Ю. Рамського, С. Сисоєва, С. Яшанова та ін. У роботах цих науковців висвітлюються питання створення, наповнення та використання освітньо-інформаційного середовища в навчальному процесі, сучасні методики та технології використання ІКТ.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та аналізі рівня сформованості освітньо-інформаційного середовища як засобу підвищення ефективності навчання майбутніх учителів технологій.

Для вирішення поставлених задач та досягнення мети дослідження використано наступні **методи дослідження:**

Теоретичні: теоретичний аналіз філософської, психолого-педагогічної, науково-методичної і спеціальної літератури з проблеми дослідження, моделювання педагогічного процесу, узагальнення результатів дослідження з урахуванням конкретних умов і нових фактів;

Емпіричні: педагогічні спостереження, тестування і самооцінювання застосовувалися для визначення рівня сформованості знань, умінь і навичок.

Методи обробки результатів дослідження: методи математичної статистики для проведення якісного і кількісного аналізу одержаних результатів.

Головним завданням сучасного педагогічного вищого навчального закладу є формування цілісної особистості майбутнього вчителя, котра прагне до максимальної реалізації своїх можливостей, націлена на саморозвиток і самоосвіту впродовж усієї професійної діяльності. В розв'язанні цієї проблеми значна роль відводиться формуванню умінь і навичок самостійного мислення і практичного застосування набутих знань.

Вихід у розв'язанні цього завдання – навчити студентів навчатися самостійно, здобувати знання з різних джерел інформації, оволодіти як можна більшою кількістю видів і засобів самостійної роботи.

Одна з головних цілей навчання і виховання полягає в переведенні студента з об'єкта в суб'єкт діяльності й управління. Це значить, що в результаті навчання і виховання студент має набути навичок самоосвіти й самореалізації особистості. Самостійність є найбільш суттєвою ознакою людини і як особистості, і як суб'єкта діяльності. В цьому змісті самостійність може бути зрозуміла і як властивість особистості, і як критерій її зрілості в тій або іншій сфері соціальної практики. В галузі пізнавальної діяльності можна говорити про наукову самостійність.

У педагогічній літературі достатньо активно обговорюються проблеми підготовки вчителів-предметників та викладачів вищого навчального закладу до застосування ІКТ у професійній діяльності. Однак, які їх характерні ознаки, яким чином має бути побудований процес підготовки майбутніх учителів, одностайної думки все ще немає. Окремі науковці наголошують на відсутності такого компонента у процесі використання ОІС у навчанні, який би сприяв удосконаленню системи підготовки фахівців у вищому навчальному закладі та навчання учнів середніх загальноосвітніх шкіл [2, с. 263-264].

Робота сучасного вищого навчального закладу має бути націлена на те, щоб навчити майбутніх фахівців орієнтуватися в потоках інформації та формувати в них інформаційну культуру.

Серед невирішених питань загальної проблеми варто зауважити, що досі ще не сформовано єдиного погляду на застосування ОІС у системі освіти. Більшість викладачів не готові до застосування комп'ютерів у навчанні, оскільки не володіють не лише методами розробки ОІС, а й методиками їх використання. За всю історію людства було здійснено три глобальних інформаційних «великих кроків вперед», котрі з безсумнівно можна назвати революційними: винайдення писемності, винайдення книгодрукування й створення Інтернет. Поява Інтернет прискорила перехід людства від індустріального суспільства до інформаційного: сучасне життя не уявляється без значної кількості інформації, що надходить до користувача. І швидкості передавання цієї інформації постійно зростають.

Перехід людства до інформаційного суспільства підвищує якісні вимоги до професійної кваліфікації персоналу. Встановлено, що оновлення інформації відбувається раз у три роки. Отже, щоб професійний рівень співробітників будь-якого закладу (установи) не знижувався, а зростав, їм необхідно хоча б раз у два-три роки проходити перепідготовку. Відзначимо, що традиційним формам навчання важко справитися з таким завданням: вимагається перехід від обміну ідеями й знаннями до обміну освітніми ресурсами. В сучасному інформаційному суспільстві вже порівняно давно ввійшло поняття – дистанційне навчання. Його основною метою є надання кожному бажаному (незалежно від того, де він проживає і працює) можливості одержати необхідний рівень знань.

Розвиток ІКТ викликає становлення принципово нової системи освіти, яка може забезпечити надання освітніх послуг мільйонам людей за скорочення затрат на освіту. Саме на досягнення цих цілей спрямована Інтернет-освіта, котру можна визначити як освіту широких верств населення, що здобувається за допомогою інформаційних ресурсів мережі Інтернет.

На 32-й Генеральній конференції ЮНЕСКО відзначалося, що

сучасна освіта «має підготувати людину до функціонування в складному і суперечливому соціумі. А це означає необхідність формування таких рис, як толерантність, сприйняття інших культур, релігій, цінностей, уміння спілкуватися з їх носіями. стати не просто громадянином світу, а й громадянином глобалізованого суспільства» [3].

Оскільки ціннісні орієнтації опосередковують ставлення людини до світу і самої себе, важливо розвивати ті, що мають духовне наповнення і цілеспрямовано впливають на розвиток самобутності, внутрішньої глибини особистості і спільноти, багатогранності проявів у сфері освітньої системи.

Для підготовки професіонала особливе значення має система відносин, яка включає ділові і ціннісні параметри умов професійного росту особистості. Щоб досягти досконалості в професійній діяльності, важливо будувати життя відповідно до цінностей, вчитися їх переживати, психологічно засвоювати і вести пошук нових цінностей як двигуна життєвої стратегії [6, с. 32].

Принципово важливо, що ці науковці пов'язують цінності педагогічної діяльності з можливістю задоволення матеріальних, духовних потреб вчителя і, виходячи з цієї єдності, класифікують цінності педагогічної діяльності в такий спосіб: цінності, що сприяють утвердженню вчителя в суспільстві; цінності, що впливають на розвиток комунікативної культури; цінності, що ведуть до самовдосконалення; цінності самовираження; цінності, пов'язані з утилітарно-прагматичними запитами [6, с. 34-35].

У сфері освіти глобальне співробітництво розвивається особливо бурхливо. Нові комп'ютерні супермагістралі, супутниковий зв'язок роблять таке співробітництво більш доступним та ефективним.

Однак, слід ураховувати небезпеку культурної експансії, експорту по глобальних комунікаційних магістралях освітніх програм, продукції мас-

медіа, які є неприйнятними і навіть неприпустимими для мовних, освітніх і культурних традицій низки країн і цілих регіонів. Це пов'язано з «нав'язуванням» культури, що притаманна певним регіонам, країнам, етнічним групам, іншим, що сповідують інший спосіб життя, працюють за іншими правилами, дотримуються інших цінностей тощо. Це є намаганням окремих соціальних груп, країн встановити й утвердити в міжкультурних стосунках всього культурного різноманіття світу домінуючої культури, відносин домінування [11].

Навчальною дисципліною, покликаною забезпечити повноцінну підготовку особистості до життя в майбутньому інформаційному суспільстві, багато авторів бачать інформатику. В межах даної дисципліни серед об'єктів вивчення закономірно домінують такі поняття, як комп'ютер, база даних, телекомунікації, комп'ютерна мережа, гіпертекст, мультимедіа, база знань, експертна система. Відповідно, до складу вмінь, що формуються цією навчальною дисципліною, входять уміння професійно використовувати комп'ютер в різних середовищах і режимах, включаючи комп'ютерну обробку текстової, табличної, графічної інформації; реалізацію віддаленого доступу до автоматизованих інформаційних ресурсів, організацію пошуку інформації в Інтернет.

Для завдань, пов'язаних із навчанням, використовують два формати он-лайн-зв'язку: он-лайн-семінар і веб-конференція. Розрізняються вони ступенем інтерактивності: у он-лайн-семінарі, як і на звичайному семінарі, є можливість взаємодіяти з лектором – виконувати його завдання, відповідати на його питання і задавати свої. На веб-конференції більшу частину говорить спікер. Після завершення заходу залишається запис, який також можна використовувати в цілях навчання; фактично це готовий продукт [7].

Фахівець, якого сьогодні потребує навчальний заклад, має не лише вміти передавати інформацію, а й формувати в учнів уміння самостійно,

безперервно навчатися, одержувати знання, вдосконалювати свою інтелектуальну культуру.

Розвиток ОІС дозволяє формувати новий метод навчання, оснований на аналізі інформаційних ресурсів. У зв'язку з цим, усе частіше процес підвищення кваліфікації і рівня професійної культури поєднаний із формуванням інформаційної культури особистості.

Інтерактивні методи є антитезою пасивності, вони цікаві для студентів і, водночас, результативні. Якщо інформація з найкращим чином прочитаної лекції вже через три дні відтворюється уважним слухачем лише на 10 %, то інтерактивні методи, де студент активно діє, дають показник запам'ятовування до 90 %! Спеціально створена таблиця запам'ятовування [10] свідчить, що людина запам'ятовує:

- 10% того, що прочитала;
- 20% того, що почула;
- 30% того, що побачила;
- 50% того, що побачила і почула;
- 80% того, що сказала;
- 90% того, що виразила в дії.

Не дивлячись на вигоди від впровадження ОІС в освіту, їх використання пов'язане з низкою труднощів:

- відсутність стратегічного плану розвитку ОІС;
- фінансова підтримка ОІС;
- зростання потреби у віддаленому доступу до будь-якого типу інформації;
- загальна вартість володіння;
- брак навченого ОІС персоналу;
- необхідність оновлення внутрішніх мереж і архітектури;
- необхідність оновлення старих способів адміністративної роботи;

- безпека;
- готовність до віртуальної комерції.

Разом з перерахованими проблемами в інформаційному суспільстві є проблема інформаційного голоду, котра полягає в нерівномірному розподілі ресурсів серед суспільства. В процесі цього інформаційний голод найчастіше випробовують випускники вищих навчальних закладів.

Основні напрями діяльності щодо використання ОІС в освіті:

- дистанційна освіта;
- мережеві технології;
- управління безпекою;
- стратегії викладання і навчання;
- підготовка персоналу з ОІС і управління людськими ресурсами;
- стратегії фінансування ОІС;
- он-лайн послуги для студентів;
- розширені способи зв'язку;
- адміністративні системи.

Крім того, застосовувати ресурси Інтернет як джерела інформації для проведення досліджень різних рівнів – студентських, викладацьких або спільних, доцільно в зв'язку з його величезним інформаційним потенціалом у передпрофільному, профільному навчанні [4]. Тому використання ОІС є професійною компетентністю сучасного вчителя з будь-якого предмета, оскільки педагогічні проблеми пошуку і відбору необхідної для дослідження інформації будь-якої освітньої галузі багато в чому залежать від умінь користуватися Інтернетом.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Андрущенко В. Стратегія для освіти (за матеріалами звіту відділу філософії та прогнозування розвитку освіти Інституту вищої освіти АПН України, червень, 2006) / В. Андрущенко // Вища освіта України. – 2006. – № 3. – С. 5-9.

2. Антопольский А. Б. Проблемы учета и регистрации информационных ресурсов [Текст] / А. Б. Антопольский // Проблемы информатизации. – 2008. – № 2. – С. 33-40.

3. Байденко В. И. Выявление состава компетенций выпускников вуза как необходимый этап проектирования ГОС ВПО нового поколения: Метод. пособие / В. И. Байденко. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2006. – 72 с.

4. Биков В. Ю. Теоретико-методологічні засади моделювання навчального середовища сучасних педагогічних систем / В. Ю. Биков, Ю. О. Жук // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: Зб. наук. пр. – Вип. 1(5). – 2003. – С. 64-76.

5. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: [монографія]. – К.: Атіка, 2009. – 684 с.

6. Брежнева В. В. Информационное обслуживание: учебное пособие / В. В. Брежнева. – Санкт-Петербург: Издательство Санкт-Петербургского государственного университета культуры и искусств, 2002. – 48 с.

7. Гура В. В. Технологические аспекты педагогического проектирования электронных образовательных ресурсов [Электронный ресурс]: отчет РОЦ НИТ за 2002 год / В. В. Гура, С. Б. Дикарев. – Таганрогский государственный радиотехнический университет. – Таганрог, 2006. Режим доступа к ресурсу: www.tsure.ru/rcnit/otchet/2002.pdf.

8. Гуревич Р. С. Інформаційна культура – важлива складова загальної культури особистості / Р. С. Гуревич // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Зб. наук. пр. – Випуск 4. – Київ – Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2004. – С. 42-47.

9. Гуревич Р., Коломієць А. Можливості новітніх інформаційних технологій у підготовці педагогічних кадрів // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2002. – № 2. – С. 52-53.

10. Дзюбенко А. А. Новие информационные технологии в образовании / А. А. Дзюбенко. – М.: ВНТИЦ, 2000. – 104 с.

11. Життєва компетентність особистості: Науково-методичний посібник / За ред. Л. М. Сохань, І. Г. Єрмакова, Г. М. Несен. – К.: Богдана, 2003. – 520 с.

12. Жук Ю. О. Системні особливості освітнього середовища як об'єкта інформатизації / Ю. О. Жук // Післядипломна освіта в Україні. 2003. – № 2. – С. 35-38.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Шевченко Володимир Вікторович – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційних систем і технологій Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Коло наукових інтересів: фахова підготовка майбутніх учителів технологій, теорія і практика трудового навчання майбутніх фахівців.